تاریخ علم

تاریخ علم در اسلام و ایران به روایت دکتر علی‌اکبر ولایتی
(مروری بر گذشته-بخش ۳۶)

مراتب علم و فضل ابن‌سینا-۱۶

روزنامه «فرهیختگان» پیش از این، در ستونی تحت عنوان «تاریخ علم در اسلام و ایران» به تبیین مباحث علمی و دقیق تاریخ این مبحث مهم و مطرح در مجامع علمی روز می‌پرداخت. این مایه این رشته مقالات، اساسا مباحثی بود که دکتر علی‌اکبر ولایتی در برنامه تلویزیونی «ایران» از شبکه دوم سیما بیان کرده و سپس بنا به درخواست‌های متعدد اساتید، پژوهشگران و دانشجویان، جهت تبیین دقیق‌تر مباحث و ارائه مستندات این مطالب، برای چاپ در روزنامه تنظیم کرده بودند. روزنامه «فرهیختگان» در پاسخ به درخواست‌های مکرر خوانندگان، مطابق گذشته به چاپ این مجموعه ادامه خواهد داد. البته به‌جهت اتصال و پیوستگی مباحث، پیش از شروع مباحث جدید، نگاه و مروری خواهیم داشت به مباحث گذشته که در همین ستون منتشر خواهد شد.

|||

نظریات ابن‌سینا در کتاب قانون درباره گردش خون و قلب نیز بسیار بااهمیت است. وی قلب را چنین وصف می‌کند: «قلب گوشتی سفت و نیرومند آفریده شده تا از گزندها در امان باشد و انواع و اقسام رگ‌ها در این ماده سفت گوشتی روئیده که با هم اختلاف چشمگیری دارند. برخی از آنها در درازاینه و برخی پهن و گسترده‌اند. قلب در نیامی بسیار سفت جای داده شده که هرچند از جنس غشایی است، اما هیچ غشای دیگری در ستبری بدان نمی‌رسد. این نیام ستبر به‌مثابه سپری برای قلب است تا آن را از گزند حفظ نماید.[۱] به‌نظر ابن‌سینا[۲] قلب دارای سه بطن است: دو بطن نسبتا بزرگ و بطن میانین که انبار غذای قلب است. شریان‌ها از تجویف چپ قلب روئیده‌اند، نه از قلب راست، زیرا که قلب راست به کبد نزدیک است و زایده غذای قلب و صرف نمودن آن به حفره راست واگذار شده است. محتوی بطن راست مانند نسبتا غلیظ و سنگینی است و در بطن چپ ماده‌ای سبک و رقیق جاری دارد. او در این کتاب[۳] چنین گفته که قلب را دو زایده است که به دو گوش می‌مانند. این دو زایده گوش‌مانند بر دو دهانه ورودی که خون و نسیم از آن به قلب می‌آیند قرار دارند. این دو زایده پوشیده از چربی‌اند و هنگام انقباض قلب چین می‌خورند و به‌هنگام انبساط سفت می‌شوند و چیزی را که بخواهد وارد قلب شود، در خود محصور می‌نمایند. درواقع، این زایده‌ها همانند دو انبارند که ماده موردنیاز قلب را از آوندها (رگ‌ها) دریافت می‌کنند و آن اندازه که قلب بدان نیاز دارد به قلب گسیل می‌دارند. از این سخنان شیخ‌الرئیس چنین برمی‌آید که هرچند ابن‌سینا نظرات خود را بر دانش زمان خویش پایه می‌گذارد، ولی به‌درستی بیان می‌دارد که ماهیچه قلب با نیروی طبیعی خود، در زمان انبساط،[۴] غذای لازم را دریافت می‌دارد و می‌افزاید: «هنگامی که باز می‌شود، خون را به داخل جذب می‌کند و هوای لازم را نیز به خود راه می‌دهد.[۵] این نکته درباره خون‌گیری ماهیچه قلب به‌هنگام انبساط همچنان مورد تأیید است.[۶] ابن‌سینا با تکیه بر آنچه در حیوانات مشاهده کرده، در این کتاب (ص ۵۱۴) چنین می‌گوید: «قلب به هیچوجه آزار و ورمی را تحمل نمی‌کند و از این روی، در قلب حیوانات برخلاف دیگر اندام‌ها[۷] بی‌دن آنها]، هرگز گزند و آسیبی دیده نمی‌شود.» ابن‌سینا برای قلب اهمیت ویژه‌ای قائل است و بر آن است که قلب نخستین عضوی است که در زندگانی جنینی شکل می‌گیرد و می‌افزاید: «هرکسی که بگوید قلب ماهیچه است اشتباه می‌کند، [زیرا] هرچند قلب شباهت بسیار به ماهیچه دارد، اما ماهیچه نیست، زیرا حرکت ماهیچه غیرارادی است.»[۷]

پی‌نوشت:

۱. ابن‌سینا، حسین بن عبدالله (۱۳۷۰-۱۳۶۳). قانون در طب، ترجمه‌ال عبدالرحمن شرفکندی، تهران، سروش، بخش ۱، ص ۵۱۲.
۲. همان، ص ۵۱۳.
۳. همان، ص ۵۱۴-۵۱۳.
۴. Diastol
۵. همان، ص ۵۱۲.
۶. دانش‌پژوه، محمد (۱۳۸۴). «تاریخ شناخت دستگاه گردش خون و بیماری‌های آن در دوره اسلامی»، تاریخ علم، ش ۴، ص ۱۱۳.
۷. همان، ص ۵۱۵.

گزارش «فرهیختگان» از همایش مجازی «پاندمی کرونا و پدافند غیرعامل» در واحد تهران شمال

کرونا با جامعه ایران چه کرد؟

فرهیختگان دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال به‌عنوان مجری برنامه‌های علمی پدافند غیرعامل محسوب می‌شود؛ از این‌رو این واحد دانشگاهی از هفته گذشته همایش مجازی «پاندمی کرونا و پدافند غیرعامل» را با همکاری سازمان پدافند غیرعامل کشور برگزار کرده است. برای این همایش هفت پنل تخصصی درنظر گرفته شد که آخرین آن با عنوان «سلامت و فناوری و آموزش» امروز برگزار می‌شود. محمودرضا آقامیری رئیس دانشگاه آزاد اسلامی استان تهران، رئیس همایش، غلامرضا جلالی رئیس سازمان پدافند غیرعامل، رئیس شورای سیاستگذاری و حمیدرضا خالدی رئیس دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال دبیر علمی این همایش را برعهده داشته و در این گزارش به هر کدام از این پنل‌ها پرداخته شده است.

«حقوق و روابط بین‌الملل»، دومین پنل تخصصی

تبیین راه‌های مقابله با ابربحران کرونا

یکشنبه، ۱۲ بهمن‌ماه بود که پنل تخصصی «حقوق و روابط بین‌الملل» برگزار شد. حمیدرضا خالدی، رئیس این واحد دانشگاهی در ابتدای این پنل با تاکید بر اینکه نقش امروز جامعه دانشگاهی در حوزه تولید دانش برای تصمیم‌سازی‌های کلان کشور باید دچار یک تحول اساسی شود، گفت: «ما به‌واسطه داشتن ظرفیت بالای علمی و پژوهشی موجود در دانشگاه‌های کشور باور داریم که با تولید علم و دانش می‌توانیم مرجعیت مدیریت بسیاری از مسائل در منطقه و جهان اسلام را عهده‌دار شویم. تکلیف وزارت امور خارجه این است که رایزن سلامت را در سفارتخانه‌های ایران تعیین کند.» در ادامه زهراسادات مشیراستخاره، رئیس دانشکده علوم انسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال با تاکید بر این نکته که امروزه بیش از هر زمان دیگری نیازمند علم در حیطه عمومی هستیم، گفت: «کرونا علم را به جایگاه اصلی خود برگرداند. شیوع کرونا در ابتدا یک رویکرد بدبینانه در دنیا ایجاد کرد اما دنیا کم‌کم در مواجهه با آن به رویکردی واقع‌بینانه رسیده است.» او سبک زندگی را دارای سه کلیدواژه علائق، سلائق و عقاید دانست و گفت: «قبل از کرونا محوریت علایق بشری موفقیت بود، اما بعد از کرونا این محوریت به سمت سلامت سیر خواهد کرد؛ در حوزه سلایق نیز قبل از کرونا زیبا به‌نظر رسیدن، محور بود که بعد از کرونا سالم به‌نظر رسیدن محوریت یافته است.»

مدیریت بحران، ابزار ما درمقابل تهدیدات است

در ادامه نسترن اصلانی، رئیس اداره تحریریه‌ها و حوادث تخصصی ستاد پدافند غیرعامل وزارت بهداشت گفت: «اگر امنیت، مورد تهدید قرار گیرد، ابزار ما مدیریت بحران است، اما هر کدام از جنبه‌های مدیریت قبل از بحران و بعد از بحران، ویژگی‌های خاص خود را دارند.» او ضمن برشمردن ویژگی‌های تهدیدات نوین ازجمله کرونا، به تشریح رویکرد همه‌جانبه در حوزه سلامت پرداخت و گفت: «اقدامات دولت‌ها در بحران‌ها به سه‌دسته پیش از بحران، حین بحران و پس از بحران معطوف است که مهم‌ترین اقدام دولت‌ها در مرحله پیش از بحران شامل جلوگیری از پدیدار شدن بیماری، پیشگیری از شیوع بیماری و جبران کلیه خسارات وارده به شهروندان درصورت هرگونه قصور است.»

در ادامه رحمت حاجی‌مینه، استادیار گروه ارتباطات و علوم اجتماعی واحد تهران شرق رقابت چین و آمریکا را دارای فازهای مختلفی دانست که کرونا فاز جدیدی از آن بود، گفت: «نگاه آمریکا، استفاده از این بحران برای هجمه به چین، سرپوش گذاشتن بر ناتوانی خود در مهار کرونا و بیگانه‌هراسی بود و چین نیز در ابتدا این ویروس را ساخته آمریکا نامید، اما درکنار این ادعا آن را به‌صورت جدی کنترل کرد.»

او پیامدهای کرونا در زمینه اقتصاد را برای چین و آمریکا کاملا متفاوت خواند و گفت: «به‌علت اینکه چین تولید محور بود با ارزان شدن قیمت نفت و پایین آمدن هزینه تولید، بیشترین بهره اقتصادی را از آن وضعیت کسب کرد و با صادرات ۲۲۰ میلیارد ماسک و نیز خرید ۳۰ درصد از سهام شرکت‌های آمریکایی و اروپایی موجود در چین با شرایط بسیار مناسب، بهره‌برداری اقتصادی قابل‌توجهی را در این شرایط نصیب خود کرد.»

تامین امنیت سلامت دنیا وظیفه سازمان بهداشت جهانی است

سکینه بیری گنبد، استادیار گروه روابط بین‌الملل و مدیر امور بین‌الملل واحد تهران با بیان اینکه تامین امنیت سلامت جهانی از وظایف سازمان بهداشت جهانی به‌شمار می‌رود، گفت: «علی‌رغم اینکه درحوزه بهداشت، مقررات بین‌المللی جامعی داریم، اما این قوانین از ضمانت اجرایی کافی برخوردار نیستند.» او خاصیت قطعنامه‌های شورای امنیت را به‌دلیل داشتن ضمانت اجرایی متفاوت از قطعنامه‌های سازمان ملل خواند و با بیان اینکه سازمان ملل در آن زمان ۲۰ میلیارد دلار کسر بودجه داشت، عملکرد دبیرکل این سازمان را در آن مقطع متوسط ارزیابی کرد.

کرونا یک ابربحران به‌شمار می‌رود

هدیه‌سادات میرترابی، استادیار گروه حقوق عمومی واحد تهران شرق نیز ضمن تعریف بحران از نظر سازمان بهداشت جهانی و سازمان مدیریت بحران کشور، کرونا را یک بحران اجتماعی یا حتی یک ابربحران خواند و گفت: «حاکمیت‌ها در زمینه مبارزه سه رویکرد بحران گریزی، بحران ستیزی و بحران‌پذیری دارند.» این عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی، بیماری کووید-۱۹ را سنگ محکی برای سنجش حاکمیت دولت‌ها خواند و گفت: «اقدامات دولت‌ها در بحران‌ها به سه‌دسته پیش از بحران، حین بحران و پس از بحران معطوف است که مهم‌ترین اقدام دولت‌ها در مرحله پیش از بحران شامل جلوگیری از پدیدار شدن بیماری، پیشگیری از شیوع بیماری و جبران کلیه خسارات وارده به شهروندان درصورت هرگونه قصور است.»

در ادامه رحمت حاجی‌مینه، استادیار گروه ارتباطات و علوم اجتماعی واحد تهران شرق رقابت چین و آمریکا را دارای فازهای مختلفی دانست که کرونا فاز جدیدی از آن بود، گفت: «نگاه آمریکا، استفاده از این بحران برای هجمه به چین، سرپوش گذاشتن بر ناتوانی خود در مهار کرونا و بیگانه‌هراسی بود و چین نیز در ابتدا این ویروس را ساخته آمریکا نامید، اما درکنار این ادعا آن را به‌صورت جدی کنترل کرد.»

او پیامدهای کرونا در زمینه اقتصاد را برای چین و آمریکا کاملا متفاوت خواند و گفت: «به‌علت اینکه چین تولید محور بود با ارزان شدن قیمت نفت و پایین آمدن هزینه تولید، بیشترین بهره اقتصادی را از آن وضعیت کسب کرد و با صادرات ۲۲۰ میلیارد ماسک و نیز خرید ۳۰ درصد از سهام شرکت‌های آمریکایی و اروپایی موجود در چین با شرایط بسیار مناسب، بهره‌برداری اقتصادی قابل‌توجهی را در این شرایط نصیب خود کرد.»

تامین امنیت سلامت دنیا وظیفه سازمان بهداشت جهانی است

سکینه بیری گنبد، استادیار گروه روابط بین‌الملل و مدیر امور بین‌الملل واحد تهران با بیان اینکه تامین امنیت سلامت جهانی از وظایف سازمان بهداشت جهانی به‌شمار می‌رود، گفت: «علی‌رغم اینکه درحوزه بهداشت، مقررات بین‌المللی جامعی داریم، اما این قوانین از ضمانت اجرایی کافی برخوردار نیستند.» او خاصیت قطعنامه‌های شورای امنیت را به‌دلیل داشتن ضمانت اجرایی متفاوت از قطعنامه‌های سازمان ملل خواند و با بیان اینکه سازمان ملل در آن زمان ۲۰ میلیارد دلار کسر بودجه داشت، عملکرد دبیرکل این سازمان را در آن مقطع متوسط ارزیابی کرد.

«اقتصاد»، موضوع پنل تخصصی روز سوم همایش

فرصت‌ها و تهدیدهای اقتصادی پیش‌روی جهان

محمد علی‌اکبری، مشاور رئیس دانشگاه آزاد اسلامی و مجری طرح پایش دانشگاه آزاد اسلامی به‌عنوان اولین سخنران دومین روز از همایش مجازی «پاندمی کرونا و پدافند غیرعامل» بود. او با بیان اینکه به همت مسئولان و اعضای هیات‌علمی واحد تهران شمال، برنامه علمی پدافند غیرعامل در راستای دانشگاه مساله محور و گفتمان‌سازی علمی و حل چالش‌ها، عملکرد بسیار خوبی داشته است، گفت: «ما باید به مسائل و مشکلات کلان کشور چندوجهی نگاه کنیم و با تحقیقات کلان به حل مشکلات اساسی کشور بپردازیم.»

علی‌اکبری با تاکید بر اینکه اگر ما پدافند غیرعامل را به واحد تهران شمال سپرده‌ایم، منظور این نیست که فقط واحد تهران شمال در کل کشور روی مساله پدافند غیرعامل کار کند، افزود: «همه واحدهای دانشگاهی و همه دانشجویان می‌توانند با محوریت واحد تهران شمال در این زمینه فعالیت پژوهشی داشته باشند.»

مشاور رئیس دانشگاه آزاد اسلامی با اعلام اینکه ما در هر سال بیش از ۷۰ هزار پایان‌نامه در دانشگاه آزاد اسلامی داریم و بیش از ۲۸ هزار هیات‌علمی در کل کشور تشکیل شده که بیش از اصلی‌ترین دلایل بقای موفقیت این کشور در مهار کرونا خواند و گفت: «در کشور ما نیز دو ستاد ملی مدیریت کرونا که وزیر بهداشت با حکم رئیس‌جمهور به‌عنوان رئیس آن منصوب و قرارگاه بهداشتی و درمانی با حکم رهبری تشکیل شد که هرکدام اثرات قابل‌توجهی در مهار شیوع کرونا داشتند.»

حمید اسماعیلی، استادیار گروه مهندسی صنایع و مدیر ارتباط با صنعت و فناوری دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال در ادامه این پنل با بررسی وضعیت شرکت آمازون در دوره شیوع ویروس کرونا، گفت: «تنها طی ۱۰ ماهه اول شیوع کرونا ۴۲۷ هزار پرسنل جدید به استخدام این شرکت درآمده‌اند.»

او اظهار داشت: «رسته‌های شغلی با بیشترین میزان آسیب‌دیدگی از کرونا، تهیه غذاها و رستوران‌ها، مراکز گردشگری و هتل‌ها، حمل‌ونقل عمومی، دفاتر خدمات گردشگری، تولید و توزیع پوشاک و کیف و کفش، صنایع دستی، مراکز فرهنگی آموزشی ورزشی و تفریحی هستند. درمقابل داروسازی، صنایع بسته‌بندی، فناوری‌های ارتباطی، کسب‌وکارهای آنلاین، خدمات حضوری به لوازم منزل در خانه‌ها، آموزش آنلاین، تولیدکننده کالاهای بهداشتی و بیمارستانی و سایت‌های خدمات آنلاین صنایع پیشرو محسوب می‌شوند.»

این عضو هیات‌علمی واحد تهران شمال افزایش سه‌برابری تولید زباله در دوران شیوع کرونا را یکی از موارد قابل‌توجه در دوران همه‌گیری کرونا دانست و گفت: «علی‌رغم اینکه این وضعیت می‌تواند باعث ایجاد معضلاتی در بحث سلامت و شیوع ویروس کرونا باشد، اما به همان اندازه می‌تواند فرصت‌هایی را در زمینه صنایع وابسته به این موضوع ایجاد کند.»

کاهش ۲ درصدی نرخ رشد تولید ناخالص جهانی در سال جاری شده

حجت‌الله عبدالملکی، دانشیار دانشگاه امام صادق(ع) و معاون اشتغال وخودکفایی کمیته امداد امام خمینی(ره) با بیان اینکه ویروس کرونا اهمیت و صورت اقتصاد مقاومتی را بیش از پیش آشکار کرد، گفت: «کرونا بحرانی کم‌سابقه درسطح بین‌الملل به‌وجود آورد.»

او کاهش ۱۴ درصد ساعت کاری در بین کارمندان در سطح دنیا را معادل بیکاری ۴۰۰ میلیون نفر یا پدایش ۴۰۰ میلیون بیکار جدید دانست و گفت: «در شرایط کرونا ۹ میلیارد دلار کاهش تبادل جهانی، هشت‌هزار میلیارد دلار افزایش مخارج دولت‌ها، ۲۲ درصد کاهش تجارت جهانی در مقطع ۶ ماهه و هشت‌درصد کاهش سرمایه‌گذاری جهانی داشته‌ایم که این مسائل تنها برخی از تبعات اقتصادی شیوع ویروس کرونا به‌شمار می‌روند.»

معاون اشتغال و خودکفایی کمیته امداد امام خمینی(ره) با تشریح اثرات و پیامدهای کرونا بر اقتصاد جهان و همچنین بر سازمان‌های بین‌المللی و سیاست‌های آنها، اظهار داشت: «پیش‌بینی نرخ رشد تولید ناخالص جهانی که توسط مجامع اقتصادی جهان انجام شده، چندان امیدوارکننده نیست و انتظار می‌رود در سال ۲۰۲۱ شاهد رشد منفی ۲ درصدی در این زمینه باشیم.»

این عضو هیات‌علمی دانشگاه امام صادق(ع) در پایان سخنان خود به سیاست‌هایی که لازم است درسطح کشور پس از بحران کرونا انجام شود، پرداخت و گفت: «سیاست‌های پولی و بانکی، سیاست‌های مالی، سیاست‌های تولید و همچنین تامین کالاهای اساسی از مهم‌ترین این موارد هستند.»

ادامه در صفحه ۵

ادامه از صفحه ۴

بررسی نقش «مدیریت» در «پاندمی کرونا و پدافند غیرعامل»

بازتعریف رویکردهای دینی و ملی در شرایط کرونایی

چهارمین روز از برگزاری این همایش مجازی به پنل «مدیریت» اختصاص پیدا کرد که طی آن اساتید رشته مدیریت دانشگاه‌های کشور به ارائه نظرات خود پرداختند. در ابتدای این پنل محمدباقر بابایی‌طلاتپه دانشیار مدیریت فرهنگی دانشگاه امام حسین(ع) مطالب خود را مطرح کرد و در ادامه دخیلی معاون فرهنگی واحد علوم پزشکی قم، غلامرضا جلالی رئیس سازمان پدافند غیرعامل، علی ماهر معاون برنامه‌ریزی ستاد مدیریت بیماری کرونای کلانشهر تهران و طاهره ندایی استادیار گروه علوم ورزشی دانشگاه قم به ارائه نظرات خود پرداختند.

حمیدرضا خالدی، دبیر علمی این همایش گفت: «شرایط شیوع ویروس کرونا شرایط غیرقابل انتظاری بود که تمام دنیا را با چالشی بزرگ مواجه کرد و خیلی از کشورها توان مقابله با آن را به‌درستی نداشتند، اما کشور اسلامی ما با یک رویکرد دینی و ملی و با کمک ساختارهایی که از قبل در کشور وجود داشتند، ولی مغفول و بلااستفاده مانده بودند و به‌واسطه شیوع کرونا در فاصله‌ای کوتاه بازتعریف و اجرا شده بودند، توانست در این زمینه به موفقیت‌های چشمگیری نایل شود.»

پنجمین روز از برگزاری همایش ملی «پاندمی کرونا و پدافند عامل» با برگزاری پنل تخصصی «رسانه و فضای مجازی» به پایان رسید. عالیه شکربیگی عضو هیات علمی دانشکده اجتماعی، رسانه و ارتباطات واحد تهران مرکز، مقاله خود را تحت عنوان «خانواده، کرونا و سواد رسانه‌ای» ارائه داد. شکربیگی گفت: «در دنیای بعد از کرونا شاهد میزوصندلی‌های خالی بیشتری خواهیم بود؛ حضور انسان‌ها در مجامع کمتر خواهد شد، شبکه‌های مجازی و شبکه‌های اینترنتی گسترش بیشتری یافته و سهم بیشتری از زندگی ما را خواهند داشت و تخریب جنگل‌ها قطع درختان و آلودگی‌های زیست‌محیطی که به‌واسطه حضور انسانی ایجاد می‌شوند، کمتر خواهند شد.» این عضو هیات علمی دانشگاه آزاد در پایان، کرونا را پدیده واقعی دنیای امروز خواند و در نقش و اهمیت رسالت رسانه‌ای در جهان گفت: «در این خصوص همین بس که رئیس سازمان بهداشت جهانی گفته است ما فقط با پاندمی کووید-۱۹ مبارزه نمی‌کنیم، بلکه هم‌زمان با شیوع اخبار غیرواقعی و انحرافی درخصوص این ویروس هم مبارزه می‌کنیم.»

کروناجزء ۶ کلمه برتر در موتورهای جست‌وجو بودهاست

در ادامه این پنل، مینا شاه‌منصوری، مدیرگروه ارتباطات واحد تهران مرکز، عمده‌ترین اقشار آسیب‌پذیر در جوامع جهان سوم و کشورهای درحال توسعه در مواجهه با پیدمی کرونا را «اتبدا کودکان زیر ۱۰ سال و سپس دختران نوجوان خواند و گفت: «آفرینش تربیتی دختران نوجوان را در تربیت نسل آینده مدنظر قرار دهیم، اهمیت خطر تسلط اجتماعی این قشر در برابر این پیدمی مضحک‌تر می‌شود.» شاه‌منصوری افزود: «ما سه نوع سواد داریم که سواد رسمی، سواد اجتماعی و سواد رسانه را شامل می‌شود و باید بدین آیه تفاوت قائل شویم و توجه به شرایط کرونا در جامعه به همه‌جناح‌های اجتماعی و حفظ کیان خانواده به‌عنوان زیربنای توسعه پایدار توجه ویژه داشته باشیم.» او در پایان با توجه به کارکرد اطلاع‌رسانی رسانه‌ها در دوران کرونا و احترام به هویت اجتماعی دختران نوجوان، تعدادی از اولویت‌های این حوزه را برشمرد و پیشنهاد کرد که دوره‌های مجازی پژوهشی در حاشیه کلاس‌های آموزشی در فضای مجازی برگزار شود، سواد رسانه‌ای دختران نوجوان ارتقا یابد و نهایتا یک همگرایی در رسانه‌های جمعی در جهت تحقق حفظ کرامت دختران به وجود آید تا به حفظ نشاط اجتماعی این قشر آسیب‌پذیر اما آینده‌ساز کشور بینجامد.

آسیب فضای رسانه‌ای در شرایط فعلی نشان‌دار نادرست است

امیر مولوی، دانشجوی مقطع دکتری دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز با اشاره به اینکه در شرایط بحرانی باید همه اختلافات فراموش شده و همه ظرفیت‌ها معطوف به منافع ملی شود، گفت: «نشر اخبار نادرست و کذب، مشوش کردن فضای اجتماعی از طریق رسانه‌ها و منحرف کردن افکار عمومی از موضوعات مهم و اساسی در این شرایط از خطرات آسیب‌های فضای رسانه‌ای خصوصا فضای مجازی کشور است.» مولوی سپس به ویژگی‌های فرهنگ خانواده در ایران و مدیریت رسانه‌ای بحران کرونا و تغییرات و تاثیرات ناشی از این پیدمی در فرهنگ خانواده پرداخت و گفت: «کرونا در سطح بیولوژیک عمل می‌کند اما انسان اجتماعی و فرهنگی در مواجهه با کرونا و منطق ایدئولوژیک آن را در الگوها و منطق فرهنگی خود ارزیابی و درک کرده و براساس این فهم فرهنگی عمل می‌کند.»

مسئولان دولتی در اطلاع‌رسانی برای مهار کرونا دچار سردرگمی هستند

محمدشیربیگی دانشجوی دکتری مدیریت رسانه واحدمولود تهران به عنوان آخرین سخنران ضمن انتقاد جدی از عملکرد مسئولان در این حوزه گفت: «یک بخش وضعیت موجود مربوط به عملکرد کمیته رسانه‌ای ستاد مرکزی مقابله با کرونا و بخش دیگر مربوط به مسئولان این کمیته است. قانون مداری، مشخص بودن مسئولیت‌ها و جلب مشارکت مردم، که حدود ۹۰ درصد آن توسط رسانه‌ها ایجاد می‌شود، ارکان اساسی حکمرانی خوب در شرایط کرونایی است.» او با ذکر نمونه‌هایی از سردرگمی ستاد کرونا گفت: «وزیر بهداشت تنها در چند ماه اول شیوع کرونا در کشور چندین حکم، سخنگویی ستاد کرونا را برای افراد متعددی صادر کرد که هیچ کدام شرایط مناسب برای عهده‌داری این مسئولیت مهم را نداشتند که از جمله آنها صدور حکم برای ربیعی، سخنگوی دولت، و پس از دو هفته برای صالحی، وزیر ارشاد و پس از عزل جهانپور و انتصاب سیما سیاسی کرونایی تقسیم کرد و گفت: «در آمریکا عدم اعتماد بین مردم نسبت به اخبار و پیام‌های دریافتی از سوی مسئولان به وجود آمده بود که منجر به سخت‌تر شدن کنترل بحران و افزایش شمار مبتلایان و کشته‌شدگان این اپیدمی شد و جبا اگر اطلاعات منتشرشده در این شرایط یکدست و پیام‌ها واحد بودند اکنون نتیجه‌ای خیلی بهتر از وضعیت کنونی را در این کشور شاهد بودیم.»

در جهان سوم زنان و دختران بیشترین آسیب را از کرونا دیده‌اند

در ادامه این پنل، مینا شاه‌منصوری، مدیرگروه ارتباطات واحد تهران مرکز، عمده‌ترین اقشار آسیب‌پذیر در جوامع جهان سوم و کشورهای درحال توسعه در مواجهه با پیدمی کرونا را «اتبدا کودکان زیر ۱۰ سال و سپس دختران نوجوان خواند و گفت: «آفرینش تربیتی دختران نوجوان را در تربیت نسل آینده مدنظر قرار دهیم، اهمیت خطر تسلط اجتماعی این قشر در برابر این پیدمی مضحک‌تر می‌شود.» شاه‌منصوری افزود: «ما سه نوع سواد داریم که سواد رسمی، سواد اجتماعی و سواد رسانه را شامل می‌شود و باید بدین آیه تفاوت قائل شویم و توجه به شرایط کرونا در جامعه به همه‌جناح‌های اجتماعی و حفظ کیان خانواده به‌عنوان زیربنای توسعه پایدار توجه ویژه داشته باشیم.» او در پایان با توجه به کارکرد اطلاع‌رسانی رسانه‌ها در دوران کرونا و احترام به هویت اجتماعی دختران نوجوان، تعدادی از اولویت‌های این حوزه را برشمرد و پیشنهاد کرد که دوره‌های مجازی پژوهشی در حاشیه کلاس‌های آموزشی در فضای مجازی برگزار شود، سواد رسانه‌ای دختران نوجوان ارتقا یابد و نهایتا یک همگرایی در رسانه‌های جمعی در جهت تحقق حفظ کرامت دختران به وجود آید تا به حفظ نشاط اجتماعی این قشر آسیب‌پذیر اما آینده‌ساز کشور بینجامد.

رسانه‌ها باید برای کاهش مخاطرات بحران کرونا برنامه‌ریزی داشته باشند

لئیف شاکرالسادات، مدیر نظارت و ارزیابی معاونت سیاسی صداوسیما با بیان اینکه ایران کشور مستعدی برای وقوع انواع بحران‌هاست، گفت: «به‌همین دلیل ضرورت دارد که رسانه‌ها برنامه‌ریزی کنند که چگونه می‌توانند مخاطرات بحران را در چنین شرایطی به حداقل برسانند.» او بیان داشت: «مقاطع مرتبط به کرونا را می‌توان به چهار مقطع قبل از ورود کرونا به کشور، ورود، تداوم و دوم‌پس از کرونا تقسیم کرد. در شرایط بحرانی به‌دلیل ارتباط تنگاتنگ مردم با رسانه‌ها اخبار بلدیار کانال‌های رسمی به‌صورت صحیح و جامع و در سریع‌ترین زمان ممکن در اختیار افکار عمومی قرار گیرد.» کامیاب درخصوص اقدامات صداوسیما در مرحله ورود کرونا به کشور گفت: «از زمان اعلام رسمی ورود کرونا به کشور و تشکیل ستاد ملی مقابله با کرونا، صداوسیما به‌صورت جدی وارد بحث کرونا شد و ماموریت خود را در چهار حوزه تعریف کرد. در حوزه اطلاع‌رسانی و انتشار اخبار اتفاق جالبی رخ داد و اولین بار تعداد کسانی که به‌منظور کسب خبر به رسانه‌ملی مراجعه می‌کردند از کسانی که به‌منظور سرگرمی و... از این رسانه استفاده می‌کردند، بیشتر شد.»

جنگ‌روانی پیچیده‌تر از جنگ واقعی محسوب می‌شود

داود فاسله‌نطنزی، مدیرگروه ارتباطات واحد علوم و تحقیقات تهران با بیان اینکه قطعا دولتی که از ظرفیت رسانه‌ها به‌درستی استفاده کرده و آن را در مسیر درست هدایت و حمایت کند و در این زمینه موفق باشد، در مبارزه با کرونا شرایط بهتری را کسب خواهد کرد.» جنگ روانی پیچیده‌تر از جنگ واقعی است. جنگ سرد در مقابل جنگ گرم قرار می‌گیرد و دشمن سعی می‌کند از این طریق افکار عمومی را تابع‌نفات و رسانه‌ها تحت‌اثرات نادرست حکم کرده و جامعه را دچار یأس و ناامیدی نسبت به عملکرد دولت و نظام کرده و برتری در این میدان را از آن خود کند.» مظفری تصریح کرد: «در جنگ روانی بحث این است که نیروهای دشمن با تضعیف روحیه از میدان بیرون کنند و شیوه‌های متعددی برای این جنگ‌های روانی وجود دارد که یکی از آنها ایجاد تشابه یعنی ساختن اخبار هدفمند و بی‌ربشه و اساس است و تحریف واقعیت‌ها، اغراق و مبالغه، تفرقه‌افکنی و تحریک احساسات نیز از جمله این شیوه‌هاست. قطعا اگر شایعه را مسکوت بگذاریم، کار بسیار خطرناک‌تری بیشتر و مخرب‌تری خواهد داشت.» سه رویکرد ژوزالیستی، رویکرد کلان قانونگذاری و رویکرد آموزشی در بحث مبارزه با شیوع شایعات بسیار ضروری و حیاتی است.»

رسانه‌های مرکز بی‌پایان نیز برای نشر اخبار جعلی تبدیل شده‌اند

سیدهمدا رضا حسینی، دبیر اجرایی همایش و عضو هیات‌علمی پدافندغیرعامل دانشگاه آزاد اسلامی واحد دماوند نیز بیان اینکه نتیجه و کثرت رسانه‌ها در آمریکا بسیار بیشتر از میانگین کشورهای دنیاست که «وارد کردن جامعه را به علم‌زدگی می‌کند. در آن، دانشگاه‌ها، مراکز علمی و اندیشکده‌های غیرخریبی برای مشارکت و همکاری آغاز شده‌اند و همین امر جمع می‌شدند و نه تنها در ابتدای کار، بلکه تا پایان هم حضور داشتند و به موضوعاتی چون زباله‌های هسته‌ای، تغییر اقلیم و ویرایش ژنی، وسایل نقلیه خودکار و آینده اینترنت پرداختند. اگرچه این شبکه ایجادشده از طریق اتبکار عمل که کار گرفته شده ضعیف باقی مانده، اما یک مدل مقایسه‌پذیر قابل تکرار از چگونگی تعامل با جامع در آغاز فرآیندهای علمی و برخلاف زندگی آینده‌ای است که دانشمندان خلق می‌کنند. «فاروق» می‌گوید: «زمانی که ما جامعه را در مرکز قرار می‌دهیم، با مشکل متفاوتی روبه‌رو هستیم که سعی می‌کنیم آن را حل کنیم و اینجاست که مکالمات تغییر می‌کند. چنین مکالماتی به نفع تمام حزب‌های درگیر آنجا و جامعه دانشمندان تمام می‌شود. آنها پرسش‌ها و راهکارهایی را شناسایی می‌کنند که پیش از این مورد توجه قرار نمی‌گرفت، استدلال‌های جدیدی را برای سرمایه‌گذاری در پژوهش ارائه می‌دهند و ارزش و قابلیت پژوهش را بهتر نشان می‌دهند. نتیجه حاصل شده بیشتر از تولید مشترک دانش است. این درواقع، تغییر در فرهنگ موسسات است.»

توانمندسازی عمومی

«کریستین دوگلو» رئیس و مدیرعامل انجمن مراکز علم‌وفناوری معتقد است که چالش کلی، اطمینان از این موضوع است که افراد از طریق علم‌وفناوری، «ماموریت بیشتری در دستیابی به اولویت‌ها دارند. به گفته «دوگلو»، دولت‌ها در فرآیند تصمیمی جدی برای راه‌اندازی زیرساخت‌های پژوهشی در فضای دانشگاهی دارد تا از این طریق از تجاری‌سازی حمایت کنند. اما در این بین، تصمیمات سیاست‌گزاری برای ساخت مدل‌هایی وجود داشته که برای مشارکت مردم در نوآوری و ایجاد فرصت مشرمنر بوده است.

بررسی نقش «رسانه»، در اپیدمی کرونا

لزوم بازسازی رسانه‌ها در شرایط جدید دنیا

در پنجمین روز از برگزاری همایش ملی «پاندمی کرونا و پدافند عامل» با برگزاری پنل تخصصی «رسانه و فضای مجازی» به پایان رسید. عالیه شکربیگی عضو هیات علمی دانشکده اجتماعی، رسانه و ارتباطات واحد تهران مرکز، مقاله خود را تحت عنوان «خانواده، کرونا و سواد رسانه‌ای» ارائه داد. شکربیگی گفت: «در دنیای بعد از کرونا شاهد میزوصندلی‌های خالی بیشتری خواهیم بود؛ حضور انسان‌ها در مجامع کمتر خواهد شد، شبکه‌های مجازی و شبکه‌های اینترنتی گسترش بیشتری یافته و سهم بیشتری از زندگی ما را خواهند داشت و تخریب جنگل‌ها قطع درختان و آلودگی‌های زیست‌محیطی که به‌واسطه حضور انسانی ایجاد می‌شوند، کمتر خواهند شد.» این عضو هیات علمی دانشگاه آزاد در پایان، کرونا را پدیده واقعی دنیای امروز خواند و در نقش و اهمیت رسالت رسانه‌ای در جهان گفت: «در این خصوص همین بس که رئیس سازمان بهداشت جهانی گفته است ما فقط با پاندمی کووید-۱۹ مبارزه نمی‌